

Special Olympics

Tekst:
Sølvi Linde

Denne reportasjen er laget med utgangspunkt i de første dagene av Special Olympics. Det betyr at det bare blir noen få glimt av det som skjedde i Athen mellom 25. juni og 4. juli. For de som ønsker å vite mer vil de finne det på:

<http://www.athens2011.org/en/index.asp>

<https://www.specialolympics.no/>

Deltagerne fra de ulike landene kommer inn på stadion.

Foto: Sølvi Linde.

Åpningsseremoni

Special Olympics er et enormt arrangement, 7500 deltagere fra 171 land som konkurrerer i 22 ulike sportsgrener. 3000 dommere og 25000 frivillige stiller opp og gjør en formidabel jobb. I tillegg kommer 2500 ledere og trenere, og ca. 40.000 familiemedlemmer som ønsker å bivåne de store idrettsprestasjonene.

Athen som huser Special Olympics 2011 er en historisk by med Akropolis som det absolutte trekkplaster for turistene. Det er en by med 6 millioner innbyggere, stor, hvit og varm nå midt på sommeren. Det er en by i et land i økonomisk krise, og i den perioden jeg var der ble det avholdt protestmarsjer og offentlig transportstreik i flere dager. Utøverne og andre deltagere

i Special Olympics ble i stor grad skjermet fra dette, men spesielt streiken i den offentlige transporten i to dager under lekene, gjorde det vanskelig for mange å komme seg rundt til de ulike sportsarrangementene.

Inne i selve Athen er det noen vakre områder med historiske bygninger, grønne lunger og små åpne plasser med koselige tavernaer, men inntrykket mitt av byen er likevel trafikk, støy og tagging. De aller fleste bygninger er tagget ned og her er enorm trafikk med lange køer nesten uansett tid på døgnet.

Under OL i 2004 ble det bygget opp flere store sportsanlegg rundt Athen. Det store hovedanlegget OAKA, i tillegg til flere mindre anlegg spredt rundt Athen. For å få til en logistikk som skal ivareta alle deltagerne, og de som ønsker å se på, et det utarbeidet et utall av guidebrosjyrer. Her kan en finne ut når og hvor de ulike arrangementene skal skje. Alle som har noe med Special Olympics å gjøre reiser gratis med offentlig transport i den tiden lekene varer. Det gjør det rimelig å farte rundt til de ulike sportsarrangementene.

De frivillige, kledd i sine lett gjenkjennelige T- skjorter, med Special Olympics sitt symbol satte sitt preg på bybildet. Jeg så dem overalt, på gaten, på busser og tog, og selvfølgelig i hopetall på idrettsarrangementene. T- skjortene var i hovedsak like, men ermene var forskjellige, avhengig av hvilke oppgave den enkelte skulle utføre. De med røde ermer hadde ansvaret for medisinske oppgaver, gule for transport, orange for utøverne under sportsarrangementene osv.osv.

I Special Olympics konkurrerer

deltagere som har vidt forskjellige fysiske og kognitive forutsetninger. For at den enkelte skal få mulighet til å konkurrere med andre på sitt eget nivå er det laget spesielle regler. Ingen deltager kan konkurrere i mer enn en sportsgren, men innen samme sportsgren kan samme utøver konkurrere i opptil 4 forskjellige øvelser. For eksempel kan en utøver løpe, 100 m, 200m, stafett og halvmaraton. I alle sportsgrener blir det først avholdt innledende runder. Her må utøverne prestere sitt beste for å bli plassert i den riktige gruppen. Regelen blir kalt «Honest Effort Participation» og ble innført i 1995 etter at en oppdaget av noen av utøverne presterte under det de egentlig var god for, for å komme i grupper der de hadde bedre muligheter til å vinne. Dersom en i dag presterer over 15 % bedre i de avgjørende konkurransene enn i de innledende vil en automatisk bli diskvalifisert. Dette løste også det problemet at noen land har sendt utøvere som ikke var utviklingshemmet slik vi forstår det. Lese og skrivevansker ja, men for eksempel Russland og andre land fra det tidlige Sovjet + noen land i Afrika, sendte utøver som nok kunne konkurrert i vanlige sammenhenger. Nå er det riktignok forskjellig fra land til land hvilken grad av kognitiv svikt som forutsettes for å få diagnosen utviklingshemmet. Men lese – og skrivevansker har aldri vært nok. Reglene innebærer at nå kan disse utøverne bare konkurrerer med andre som er like god som dem selv

I de sportsgrenene der en skal løpe, svømme, kaste eller løfte noe er det relativt enkelt å sette folk i de riktige gruppene, men med sportsgrener som for eksempel

håndball eller fotball vil det bli en vurderingssak for dommerne. De gruppene utøveren blir plassert i varierer i antall, men skal ikke være mindre enn tre og ikke større enn 8. Det betyr at alle skal ha en reell sjanse til å vinne. Det er nok akkurat dette som mest av alt skille disse lekene fra andre leker, og som gjør at de internasjonale idrettsorganisasjoner har vanskelig for å godta Special Olympics som reelle idrettsleker.

For tilskuerne og de fleste av utøverne

var åpningsseremonien vakker og rørende med store stjerner som trekkplaster, barn som danset, oppvisninger, vakkert lysshow og Stevie Wonder som en siste store finale, men den var laaaang. Ellers var det bare en ting som skilte denne flotte åpningsseremonien fra andre jeg har sett; 12 utøvere fra ulike land skulle fortelle om sine store seire. Og når den ene utøveren fortalte at hans store seier var å være forlover i brorens bryllup, en annen snakket om at hun hadde vært flink på

De sterke jentene løftet det dobbelte av sin egen vekt.

Foto: Roald Undlien.

Sotra United poserer for fotografen.

Foto: Roald Undlien.

Rona Hjelmsstad svømte 100 m rygg og vant sin gruppe suverent.

Foto: Sølvi Linde.

Så tar vi en dans, fordi vi vant, fordi det er fint vær og fordi vi er med i Special Olympics.

Foto: Sølvi Linde.

To dager i løpet av lekene var det generalstreik i Hellas. Det ble mye venting på transport for familie og venner som ønsket å overvære de ulike øvelsene.

Foto: Sølvi Linde.

skolen, og bare noen få nevnte medaljer eller andre sportslige prestasjoner, visste vi at dette var Special Olympics.

For noen av deltagerne må åpningsseremonien ha fortonet seg som et mareritt; de skulle møte i parken utenfor stadium kl. 17.30, her ble de delt inn etter hvilken nasjon de kom fra, og så var det å vente. De siste marsjerte inn kl. 21.30. 4 timers venting er lenge for alle, og for mange utviklingshemmede ble det alt for lenge. En mor fortalte at hennes datter sov på skulderen hennes under hele seremonien og måtte stå over konkurransen dagen etter fordi hun var så sliten. De siste var heller ikke tilbake i deltagerlandsbyen før klokken fire om morgenen.

Noe krøll blir det alltid, og de to TV-teamene med utviklingshemmede, Empo-TV og et TV-team fra Japan, ble ganske fortørnet da de ikke fikk lov å filme seremonien for sine kanaler. Et intervju som Empo-TV gjorde med presidenten for Special Olympics, Timothy Shriver ligger på youtube. Han begrunner avslaget med TV-rettigheter osv. men kanskje han ikke visste at der fantes TV-team bestående av utviklingshemmede og at de burde vært unntatt en slik avtale?

Sotra United

Sportsaktivitetene avholdes rundt hele Athen, og jeg måtte med metro og trikk for å komme til Agios Kosmas sportssenter der Sotra United spiller sine kamper. Og ikke bare Sotra United, alle kampene i 7. aside spilles på de 6 banene sports-senteret omfatter.

Disse innledende kampene varer bare 15 minutter. Det er kort tid å gjøre noe på.

Noen av spillerne synes helt klart at det ble lite spilletid. Heldigvis vil de i de kommende kampene spille i 40 minutter.

Første kampen skulle foregå kl. 10.00 om morgenen, og med tanke på at de skulle reise i 45 minutter, varme opp osv. så ble det i tidligste laget for noen. Tross alt kom de ikke hjem fra åpningsseremonien før kl. 04.00. Tove Iren Vindenes, trener for Sotra United sier: «Vi tok bare med ungdommene til den første kampen, veteranene våre måtte få sove». Selv hadde hun bare sovet en times tid i natt. «Det er litt av en øvelse å være i Special Olympics» sier hun.

Andre kampen gikk kl. 14.30 og da var alle med. Den var kort men underholdende. Dessverre tapte Sotra United 3-2 i denne delen av de innledende rundene. En kamp gjenstår før dommerne bestemmer hvilke gruppe laget skal plasseres i. Mandag kveld vil de få vite hvilket lag de skal konkurrere med i de videre kampene.

Mandag kveld var det fest for hele Sotra-gjengen. Utøvere, trenere, lagkamerater som ikke fikk spille, men var med likevel, familie, venner og jeg. Fjell kommune spanderte. Det var middag, sang og dans. Ordføreren Eli Årdal Berland og driftssjef Vidar Arnesen hadde tatt seg fri noen dager for å være sammen med Sotra United på denne store anledningen, og ville gjøre noe ekstra før de skulle reise tilbake til triste kommune-jobber. De forsikret at de skulle ha laget med i budsjettet også i de kommende årene, og hadde tatt med seg medaljer til alle spillerne i tilfelle det ikke skulle bli noe i de avgjørende konkurransene.

Etter kampen delte Tove Iren Vindenes ut drikke til spillerne på Sotra United.

Foto: Sølvi Linde.

Spillerne, også de som ikke offisielt var tatt ut til Special Olympics tok høytidelig i mot medaljene sine, trykket hender og så svært fornøyd ut. Eli, ordføreren ville dessuten ha en signert T-skjorte. Hun ville at spillerne skulle signere den offisielle T-skjorten som hun hadde hatt på seg når hun var med på kamp. Et ærefullt oppdrag og spillerne satt sine signaturer, små og store, overalt på den røde T-skjorten.

Møte med to familier

En kveld jeg var ute og spiste ble jeg tilfeldigvis sittende ved samme bord som en familie fra Costa Rica og en fra

Australia. Heller ikke de kjente hverandre, men ble fort klar over at de var i Athen i samme ærend noe den videre samtalen bar preg av. De inviterte meg inn, og gjennom det de fortalte ble det klart for meg at det er stor forskjell fra land til land hva angår støtte til å sende utøvere til lekene.

Familien fra Costa Rica hadde en datter som deltok i bowling og sa at staten Costa Rica sponset alle atletene og trenerne, også med klær og annet utstyr. For den australske familien, som hadde en gutt som deltok i seiling, fortonte dette seg svært annerledes. Der måtte hver familie selv samle inn 7000 australske pund for å

Det tar på å spille fotball i varmen.

Foto: Sølvi Linde.

De ulike landene hadde pins som utøverne byttet med hverandre.
Her får en av de frivillige hjelperne en pins fra Norge.

Foto: Sølvi Linde.

kunne sende sin sønn eller datter til lekene. Mor til den australske gutten fortalte at hun hadde brukt et år på å samle inn penger gjennom ulike lotterier, kontakt med bedrifter med forespørsel om sponsormidler osv. «Det var familier som tigget penger på gaten i byen vår for å kunne sende sine avgårde» sa hun.

Likevel opplevde de selve lekene som fantastisk, en ferie for foreldre og barn. Begge utøverne hadde vært en uke på øyene utenfor Athen som et ledd i tilvenning og fortalte foreldrene sine at de hadde hatt det fantastisk. Begge familiene var mest imponert over trenere, assistenter og frivillige som deltar under lekene, og så langt minst imponert var de over åpningsseremonien, som varte i alt for mange timer. Som faren fra Costa Rica sa: «En åpningsseremoni burde være på disse utøvernes premisser og ikke på premissene til politikere som liker å høre sin egen stemme. Dessuten var det aller meste på gresk, og kunne du ikke lese engelsk, ble det umulig å få med innholdet».

I løpet av samtalen kom det fram at begge familiene hadde vært opptatt av å legge til rette for selvstendighet hos sine barn, snakke mye om hvor vanskelig det kunne være å slippe taket, men hvor viktig det var å gjøre det. Gutten fra Australia var 25 år og skulle etter lekene delta på en ukes seilas rundt de greske øyer. Han hadde ringt til mor og bedt henne være med, men nei, hun skulle gjøre Italia. Som hun sier: «Han har det bra, han fryder seg, hvorfor skal jeg være der og holde ham i hånden da? De kan så mye mer enn vi tror, men de må få lov å praktisere det.»

Dette var et helt tilfeldig møte, men Special Olympics legger opp til møte mellom familier fra ulike land gjennom sine spesielle familieprogrammer. Det har vist seg at familiene setter stor pris på å utveksle erfaringer og skape nettverk på tvers av landegrensene.

Vektløfting, svømming og friidrett

Mandag var jeg på det nye flotte Olympiaparkanlegget. Et fantastisk anlegg med innendørs og utendørs svømmeanlegg, friidrettsarena, tennisbaner, basketballbaner, volleyballbaner osv. Inntrykket mitt var at det var stort, åpent og nesten tomt. De få menneskene som var til stede var utøvere og familier, som på grunn av anleggets størrelse nesten forsvant. Roald Undlien som arbeider i Special Olympics i Norge, og er leder for den norske delegasjonen, viste meg rundt. Han fortalte at det ofte var få tilskuere på de innledende rundene, men noe bedre når de virkelige konkurransene startet. Ha sa også at da Europalekene ble avholdt i Polen fikk barna fri på skolen og ble kjørt i busser til sportsarrangementene. Da fikk utøverne oppleve å prestere foran et stort publikum, noe som naturlig nok gav ekstra motivasjon. Da vi noe senere overvar finaler i svømming så jeg at det var noen flere tilskuere. I informasjonen jeg leste anslo organisasjonen at ca 3000 mediarepresentanter til sammen vil overvære åpnings- og avslutningsseremonien og de ulike finalene. På åpningsseremonien var der noen med kamera og PC, men det var under hundre. På noen av finalene i svømming som jeg overvar mandagen var der kanskje fem. Special Olympics har nok

Et tilfeldig møte med en familie fra Costa Rica og en familie fra Australia. Begge hadde familiemedlemmer som deltok i Special Olympics, men svært ulik erfaring med hvordan ulike land la til rette for mulighet til deltagelse.

Foto: Sølvi Linde.

overvurdert verdens interesse for lekene og utøverne, synd, men sant.

Men jeg var der, og det første vi gjorde mandagen var å besøke hallen der utøverne drev vektløfting. 202 atleter vil i løpet av lekene konkurrere i markløft, benkpress osv. Akkurat da vi kom var det innledende runder for jenter opp til 42 kilo. Det var fascinerende å se småjenter løfte det dobbelte av egen vekt. Dersom en skal drive idrett på elitenivå er det nødvendig å sette hele livsstilen inn på det. En skal spise, sove og trene riktig for å kunne prestere godt, det krever en enorm motivasjon og vinnerinstinkt, og er nok en svært vanskelig øvelse for mange utviklingshemmede. Det var stor forskjell på hvor sterke jentene var her og, opp til 30 kilo i forskjell på hva de klarte å løfte. Roald som er gammel vektløfter, og to

ganger norgesmester, sa at det likevel ikke var noe dilledømming. Dømmingen var riktig. Dersom en utøver ikke løftet helt opp, slapp for tidlig eller hvilte stangen på lårene, ble løftet underkjent.

Fra denne hallen vandrer vi over til den andre siden av det enorme anlegget, friidrettsbanen. 1095 atleter skal konkurrere i alt fra halvmaraton til softball. Her var det lagt opp slik at de første fire dagene var satt av til innledende øvelser, og de neste fire til finaler og premieutdeling. I dag skulle det avholdes innledende øvelser i 100 meter og Norge var representert ved Lise Katrin Jensen. Lise har trent løping lenge og mente det skulle gå greit, men hun kvidde seg spesielt til startskuddet. Høye skarpe lyder setter Lise fort ut av spill og hun var redd det skulle skje nå også. Som vanlig er det lenge

Hellas er et land i krise og mange innbyggere er misfornøyd med den måten politikerne forsøker å løse problemene. I morgentimene samles demonstranter før de marsjerer mot parlamentet.

Foto: Sølvi Linde.

å vente, og det ene heatet etter det andre satte avgårde. Det var enkelt å se at noen utøvere var langt bedre enn andre, og rettferdigheten i «Honest Effort Participation» regelen ble innlysende.

Endelig ble det Lise sin tur, startskuddet gikk og hun satte avgårde som om hun hadde løpt på kommando fra et startskudd

hele sitt liv. På tribunen jublet og heiet familie, trenere og vi andre, og Lise fullførte på en tid som var bare bittelitt over sin egen personlige rekord. En god prestasjon og hun var fornøyd. Etter løpet kom hun opp på tribunen, hun smilte fra øre til øre, det vanket klemmer og gratulasjoner og vi tok bilder, av Lise, av

Lise og mamma, av Lise og trenerne og av Lise og andre norske utøvere som var til stede for å heie henne fram. Det var fantastisk, rørende og imponerende, slik enhver stor idrettsprestasjon er. Lise skal, sammen med tre andre, løpe 400 m stafett, før de individuelle konkurranser starter.

Dagen før hadde det også vært innledende runder og jeg fikk se en video derfra. En utøver som strevde seg avgårde de 100 meterne øvelsen varte, var like ved å falle flere ganger. Tilskuerne sto og heiet, og både de og de frivillige på banen hadde nok lyst å gripe inn og bære gutten i mål, men han fullførte. Han gjorde det på egne bein, og han smilte da han kom i mål, det lykkeligste smil jeg har sett. Videoen fikk meg til å tenke på en annen utøver, en skiløper fra Kenya, Philip Boit, som kom inn som absolutt sistemann på 10 km i OL i Nagano. Han var ingen ener på ski, men vil likevel bli husket for sin store idretts glede. Og det jeg opplevde denne dagen var ekte idretts glede, og noen som ble sur og sint fordi de ikke vant. Noe som også er lov, spesielt hvis du vet at du kunne prestert bedre enn du gjorde.

I svømmehallen skal 707 atleter konkurrere i ulike svømmearter og lengder. I noen øvelser var de allerede ferdig med de innledende rundene og vi fikk derfor overvære finaler i 200 m medley og 100 m rygg. Utøverne var stort sett konsentrerte og svært fokusert på det

de skulle gjøre. Bare en utøver fortsatte å svømme etter at hans øvelse var over, han tok en ekstra lengde, og hoppet etterpå av glede over applausen han fikk fra tilskuerne. En engelsk utøver som vant sin gruppe i 100 meter medley var spesielt lykkelig, og på benken foran meg satt han mamma som gråt av lykke. Helt spontant snur hun seg til meg og sier:» I 24 år har han trent svømming fire ganger i uken, i 24 år har han ventet på å bli trukket ut til å være med i Special Olympics og da brevet kom gråt vi alle sammen. Og nå vinner han!!! Han har virkelig fortjent sin medalje» Og da måtte jeg tørke en tåre jeg og. For det var stort, det var store opplevelser for den enkelte. Og ingen må komme å fortelle meg at dette er idrett på liksom. Det jeg har sett disse få dagene har vært store prestasjoner når utgangspunktet er som det er. Jeg kan bare tenke på de slitne ansiktene, den store gleden og sinnet når en ikke fikk det til. Det er ekte idrettsprestasjoner og ekte idretts glede.

Norge hadde to atleter med i finalene denne dagen. Rona Hjelmstad som suverent hadde vunnet i de innledende rundene og Marcus Haus som var fornøyd med sin prestasjon. I finalen vant Rona som forventet, men det var ingen søndagstur for henne, hun tok seg helt ut og var så utslitt etterpå at hun ikke orket å smile engang. Men på premieutdelingen smilte hun, og det samme gjorde Marcus som fikk en fortjent 2. plass. ● ● ●

Lise Katrin Jensen stiller til start i den innledende øvelsen.

Foto: Sølvi Linde.

Lise er fornøyd med egen innsats, og spesielt fornøyd med at hun ikke ble skremt da startskuddet smalt.

Foto: Sølvi Linde.

Lise poserer sammen med Roald Undlien fra Special Olympics Norge.

Foto: Sølvi Linde.

Denne engelske utøveren hadde god grunn til å være fornøyd med egen innsats. Trening fire ganger i uken i mange år har gitt resultater og han vant sin gruppe suverent.

Foto: Sølvi Linde.

